

KU LEUVEN

De impact van het Europees strafrechtelijk beleid op de lokale politie

Prof.dr. Dirk Van Daele
KU Leuven

Overzicht

- I. Lokale opsporing en internationale samenwerking
- II. Europeanisering strafrechtspleging
 - II.1. Wederzijdse erkenning
 - II.2. Harmonisatie straf(proces)recht
 - II.3. Handvest grondrechten
- III. Euregio Maas-Rijn als gevalstudie

KU LEUVEN

I. Lokale opsporing en internationale samenwerking

- Lokale opsporing: ook onderzoeken met buitenlandse component:
 - Behoort tot basispolitiezorg
 - Nuance: Richtlijn 20/2/2002: toewijzing dossier aan federale politie indien belangrijkste onderzoeksdadens overwegend in buitenland moeten worden gesteld
- Geen haarscherp onderscheid gespecialiseerde opsporing – lokale opsporing. Zie bv.
 - link terrorisme en ondersteunende criminaliteit: wapens, drugs, documentenfraude ...
 - Kanaalplan
 - Wijkwerking als bron informatie

KU LEUVEN

I. Lokale opsporing en internationale samenwerking

- Capaciteitsvraagstuk vraagt geïntegreerde benadering
- Onderscheid gerechtelijke en bestuurlijke politie deels gedateerd. Zie bv. Ontwikkeling bestuurlijke aanpak
- Specifieke problematiek grensgebieden

KU LEUVEN

I. Lokale opsporing en internationale samenwerking

- Int. politiesamenwerking is niets nieuw: cf. historische ontwikkeling
 - Reeds op einde 19^e eeuw interstatelijke akkoorden samenwerking politie grensgebieden
- Sinds tweede helft 20^e eeuw:
 - Toegenomen internationale contacten politiediensten
 - Diversiteit int. politiesamenwerking
 - Bilateraal – multilateraal
 - Informatie-uitwisseling: op verzoek en spontaan
 - Operationeel optreden
 - Europol

KU LEUVEN

I. Lokale opsporing en internationale samenwerking

- Groeiende nood aan juridische formalisering. Zie o.a.
 - Schengen-Uitvoeringsovereenkomst 1990
 - Overeenkomst België-Duitsland 2000
 - Benelux-Politieverdrag 2004
- Vervaging onderscheid politie – justitie samenwerking; zie o.a. Eu-Rechtshulpovereenkomst 2000
- Klassieke rechtshulpverdragen:
 - Geen aandacht voor prioritering/beleidsoverwegingen
 - Ook samenwerking verplicht bij minder ernstige vormen van criminaliteit
 - Lokale politie belast met uitvoering rechtshulpverzoeken

KU LEUVEN

I. Lokale opsporing en internationale samenwerking

- Modernere Europese instrumenten
 - Ten dele aandacht voor prioritering door uitvaardigende LS
 - Maar doorgaans ruim toepassingsgebied
 - Niet noodzakelijk complexe zaken; dus ook basispolitiezorg

KU LEUVEN

Drie grote aandachtspunten vanuit perspectief lokale politie(zones)

- 1. Inzicht in recente evoluties internationale politiesamenwerking - zie
 - Lezing Peter De Buysscher
 - Getuigenissen LO's
 - Workshops
- 2. Inzicht in toenemende Europeanisering strafrechtspleging – is noodzakelijk referentiekader voor goed begrip van de ontwikkelingen - zie Punt II
- 3. De samenwerking in de grensgebieden als 'laboratorium' en 'proeftuin' – zie
 - Punt III voor gevalstudie Euregio Maas-Rijn
 - Inzichten zijn transposeerbaar naar andere (grens)regio's
 - Workshop

KU LEUVEN

II. Europeanisering strafrecht(spleging)

II.1. Beginsel wederzijdse erkenning rechterlijke beslissingen in EU

II.2. EU en harmonisatie straf(proces)recht Lidstaten

II.3. Handvest grondrechten EU

KU LEUVEN

II.1. Wederzijdse erkenning

- Art. 82, lid 1 VWEU: wederzijdse erkenning als hoeksteen justitiële samenwerking in strafzaken
- Fundamentele regel: rechterlijke beslissing uitvaardigende LS verkrijgt in principe rechtskracht in alle LS'en
- Nuanceringen:
 - Vorm van toetsing
 - Gronden tot niet-erkenning
 - Gronden tot niet-tenuitvoerlegging
 - Mogelijkheid uitgestelde tenuitvoerlegging

KU LEUVEN

II.1. Wederzijdse erkenning

- Reikwijdte:
 - Pluriform beginsel
 - Raakt elk stadium strafrechtspleging: vooronderzoek, terechtzitting, uitvoering straffen en maatregelen
 - Modulering mogelijk naar gelang aard beslissing of opgelegde straf/maatregel
 - Vereist vertrouwen in elkaars rechtsstelsels

KU LEUVEN

II.1. Wederzijdse erkenning: rechtsinstrumenten

- Vóór Verdrag Lissabon: Kaderbesluiten om te zetten in nationale wetgeving. Onder meer:
 - Europees aanhoudingsbevel KaB 13/6/2002
 - Bevriezing voorwerpen/bewijsstukken KaB 22/7/2003
 - Wed. erk. geldelijke sancties KaB 24/2/2005
 - Wed. erk. confiscatie KaB 6/10/2006
 - Wed. erk. vrijheidsbeneming KaB 27/11/2008
 - Wed. erk. proeftijd KaB 27/11/2008
 - Europees bewijsverkrijgingsbevel KaB 18/12/2008

KU LEUVEN

II.1. Wederzijdse erkenning: rechtsinstrumenten

- Sinds Verdrag Lissabon: Richtlijnen om te zetten in nationale wetgeving. Onder meer:
 - Europees beschermingsbevel RI 13/12/2011
 - Bevriezing en confiscatie RI 3/4/2014
 - Europees onderzoeksbevel RI 3/4/2014

KU LEUVEN

II.1. Wederzijdse erkenning versus harmonisatie

- Harmonisatie
 - Onderlinge aanpassing straf(proces)rechtelijke bepalingen LS'en
 - Convergentie strafrechtsstelsels
 - Gemeenschappelijke standaard
- Wederzijdse erkenning als alternatief voor harmonisatie
 - 'eenheid in verscheidenheid'
 - Geen Europese wetboeken strafrecht/strafprocesrecht
 - Aanvaarding verschillen in rechtssystemen

KU LEUVEN

II.1. Wederzijdse erkenning versus harmonisatie

- Maar ook: harmonisatie ter bevordering wederzijdse erkenning
 - Gemeenschappelijke minimale procedurele of materiële standaarden
 - Als basis voor het vereiste vertrouwen tussen LS'en

KU LEUVEN

II.2. Harmonisatie strafrecht: art. 83, lid 1 VWEU

- Vormen van 'bijzonder zware criminaliteit'
- Met grensoverschrijdende dimensie voortvloeiend uit
 - Aard en gevolgen strafbare feiten
 - Of uit bijzondere noodzaak om ze op gemeenschappelijke basis te bestrijden
- = zgn. 'Eurocrimes'
- Richtlijnen met minimumvoorschriften inzake:
 - Constitutieve elementen
 - Sancties

KU LEUVEN

II.2. Harmonisatie strafrecht: art. 83, lid 2 VWEU

- Domeinen waarop EU harmonisatiemaatregelen heeft vastgesteld
- EU-strafrecht als flankerend instrument
- Moet noodzakelijk zijn voor doeltreffende uitvoering EU-beleid op betrokken domein
- Richtlijnen met minimumvoorschriften inzake:
 - Constitutieve elementen
 - Sancties

KU LEUVEN

II.2. Harmonisatie strafprocesrecht: art. 82, lid 2 VWEU

- Richtlijnen met minimumvoorschriften inzake:
 - Wederzijdse toelaatbaarheid bewijs
 - Rechten personen in strafvordering
 - Rechten van slachtoffers van misdrijven
- Alleen mogelijk voor zover nodig ter bevordering van:
 - Wederzijds erkenning
 - en van politie en justitie samenwerking
- Rekening houden met verschillen tussen rechtstradities en rechtsstelsels LS'en

KU LEUVEN

II.2. Harmonisatie strafprocesrecht: art. 82, lid 2 VWEU

- Routekaart' EU versterking procedurele rechten verdachte (30/11/2009): omvat wetgevingsprogramma
- Heeft reeds geleid tot:
 - Richtlijn 20/10/2010: vertolking/vertaling
 - Richtlijn 22/5/2012: recht op informatie
 - Richtlijn 22/10/2013: toegang advocaat ('Salduz +')
 - Aanbeveling 27/11/2013: kwetsbare verdachten/beklaagden

KU LEUVEN

II.3. Handvest grondrechten EU

- LS'en uitsluitend gebonden "wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen"
- Ruime interpretatie: alle situaties die door Unierecht worden beheerst
 - Toepassing bepalingen VEU of VWEU
 - Uitvoering Unierecht via nationaal recht
 - Omzetting Unierecht in nationaal recht
 - Toegelaten afwijkingen Unierecht via nationaal recht

KU LEUVEN

II.3. Handvest grondrechten EU

- Brede bereik beginsel wederzijdse erkenning impliceert ruim toepassingsgebied Handvest
- Zelfde rechtskracht als de Europese verdragen: primair Unierecht
- Gevolg: verplichting om strijdig nationaal recht buiten toepassing te laten – geldt ook voor de Grondwet
- Relevantie onder meer inzake:
 - Doeltreffende voorziening in rechte (art. 47)
 - Vermoeden onschuld en rechten verdediging (art. 48)
 - Ne bis in idem (art. 50)

KU LEUVEN

II.3. Handvest grondrechten EU

- Daarnaast ook van belang:
 - Eerbiediging privé-leven, familie- en gezinsleven (art. 7)
 - Bescherming persoonsgegevens (art. 8)
- Kruisbestuiving EU – Raad van Europa
 - EVRM = minimum grondrechtenbescherming; Handvest EU verdergaande bescherming
 - Overlap EVRM en Handvest grondrechten EU
- Interferentie inquisitoire en accusatoire elementen

KU LEUVEN

III. Euregio Maas-Rijn als gevalstudie

III.1. Situering

- Vijf subregio's uit drie landen
- Internationale politie-en justitiesamenwerking dagelijks aan de orde
- Aanzienlijke problemen veelvoorkomende criminaliteit
- Problemen van grensoverschrijdende zware (c.q. georganiseerde) misdaad
- Vrijwel alle in deze euregio actieve criminele samenwerkingsverbanden opereren transnationaal
- Criminaliteitsproblemen = gedeelde problemen B/D/NL

KU LEUVEN

III. Euregio Maas-Rijn als gevalstudie

III.2. Nood aan euregionale criminele politiek

- Grensoverschrijdende samenwerking vereist breder beleidsmatig perspectief
- Uitwerking euregionale criminele politiek bemoeilijkt door:
 - Verschillen strafrechtelijk beleid B/D/NL
 - Verschillende inschatting ernst criminaliteitsproblemen
 - Geen consensus over 'beste' aanpak
 - Geen geïntegreerde criminaliteitsstatistieken voor regio
 - Onvoldoende criminaliteitsbeeldanalyses

KU LEUVEN

III. Euregio Maas-Rijn als gevalstudie

III.3. Vereiste institutioneel kader

- Werkgroep recherchechefs euregio Maas-Rijn(NeBeDeAgPol) + Werkgroep contactmagistraten Euregio Maas-Rijn
- Jaarlijkse strategische conferentie: prioriteiten
- Euregionaal Beslisgremium Opsporing
 - Grensoverschrijdende informatie-uitwisseling
 - Gezamenlijke analyses + selectie grensoverschrijdende onderzoeken
 - Waarborgen voldoende politiecapaciteit

KU LEUVEN

III. Euregio Maas-Rijn als gevalstudie

- Hoopvolle ontwikkeling, maar:
 - Nog steeds onvoldoende operationele criminaliteitsbeeldanalyses
 - Verdere uitbouw EPICC wenselijk
 - Bestuurlijke tegenhanger overlegstructuur vereist
 - In te kaderen in euregionale veiligheidsdriehoek
- En specifiek voor België:
 - Onvoldoende afstemming lokale – federale politie
 - Nood aan kader voor bestuurlijke aanpak
 - Schaalgrootte politiezones optimaliseren

KU LEUVEN

Prof.dr. Dirk Van Daele
Instituut voor Strafrecht
KU Leuven
Hooverplein 10
3000 Leuven
dirk.vandaele@kuleuven.be

KU LEUVEN